

Presentació de l'Informe econòmic 2022

(12 de setembre del 2023)

Molt Il·lustre Senyor Xavier Espot, cap de Govern, distingides autoritats, senyores i senyors,

Us donem la benvinguda a aquest acte de presentació de l'Informe econòmic anual de la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra; a tots els que sou presents aquí i també a l'audiència que ens segueix en línia pel canal YouTube de la Cambra.

Aquesta publicació, que aquest any arriba a la vint-i-vuitena edició, repassa a fons els esdeveniments econòmics més destacats de l'any 2022, tant pel que fa al context exterior com a Andorra, amb un apartat específic per a cadascun dels principals sectors de l'economia. I l'informe també dona una visió de les perspectives per al 2023.

Després d'una caiguda històrica de l'activitat econòmica mundial el 2020 pels efectes de la covid-19, l'esclat de la guerra a Ucraïna el febrer del 2022 va desencadenar una greu crisi energètica i d'aprovisionaments, en un moment en què l'economia estava en plena recuperació. Aquest fet va

acabar generant una elevada inflació global i una consegüent pujada de tipus d'interès arreu del món. Això va comportar una desacceleració de l'activitat econòmica l'any passat.

Entre les economies desenvolupades, la zona euro es va mostrar força resilient, amb un creixement del PIB per sobre de l'avenç dels Estats Units, gràcies a l'evolució favorable del mercat de treball i al suport tant dels fons europeus Next Generation com dels plans fiscals aprovats pels governs per ajudar les famílies i empreses a fer front a la inflació.

En aquest context, l'economia andorrana va consolidar la recuperació durant l'any 2022, amb un creixement del PIB real del 8,8%, una taxa cinc dècimes superior a la registrada el 2021. Aquest fort ritme expansiu, equiparable al que es va observar els anys anteriors a la crisi financera, va propiciar que en termes de volum se superés en un 4,6% el nivell de PIB del 2019, previ a la pandèmia.

Comparat amb l'internacional, el dinamisme de l'economia andorrana durant el 2022 va ser bastant més intens que el d'Espanya, França i el del conjunt de la zona euro. De fet, el Principat va ser el segon país europeu que més va créixer, per darrere d'Irlanda.

La bona marxa de l'economia es va reflectir en l'evolució positiva de la gran majoria d'indicadors d'activitat i demanda. En particular, sobresurten els increments de dos dígitos en el nombre de visitants, en les importacions i en les matriculacions de vehicles industrials. En paral·lel, hi va haver una millora clara de la situació del mercat de treball, amb un augment del nombre d'ocupats i una forta reducció d'aturats.

El creixement econòmic del 2022 el van impulsar tots els grans sectors, tot i que amb diferències significatives.

Destaca, en primer lloc, el dinamisme mostrat per la construcció, que tot i moderar el seu creixement respecte al 2021, va mantenir un ritme d'expansió elevat. Aquesta trajectòria positiva es va concentrar sobretot en el segment de l'habitatge, tot i que la inversió pública en termes agregats – corresponent a Govern i comuns en el seu conjunt– també es va incrementar per segon any consecutiu.

Pel que fa a la indústria, la seva evolució va ser moderadament favorable, amb una millora que es va plasmar en un augment del nombre d'assalariats del sector. Igualment, les enquestes de la Cambra recullen un increment de la xifra de negocis, tot i que aquest creixement va ser inferior al de l'any 2021.

Dins dels serveis, el bon comportament d'aquest àmbit el van liderar les activitats vinculades al turisme, impulsades en gran mesura per la intensa recuperació del nombre de visitants; concretament, van augmentar el 55%, fins als 8,4 milions. D'aquesta manera, es van superar els registres pre-pandèmia. Es pot afirmar, doncs, que el turisme va ser el principal motor de l'economia andorrana l'any 2022.

El comerç també va seguir un patró de clara recuperació. L'evolució positiva es va posar de manifest amb l'increment del nombre d'establiments, del nombre d'assalariats i del consum d'energia elèctrica. Aquesta tendència positiva també es va reflectir en un creixement molt intens del volum d'importacions, tot i que s'ha de tenir en compte que part de l'augment dels fluxos comercials s'explica per la pujada de preus.

En la mateixa línia, el sector financer va experimentar un comportament positiu. En particular, la banca andorrana va tancar l'exercici del 2022 amb un creixement dels beneficis agregats de totes les entitats dels país del 16,3%, afavorits pel dinamisme econòmic i per la pujada dels tipus d'interès. Aquest increment va anar acompanyat també d'un augment del volum dels recursos gestionats de clients del 3,6%. La millora del marge d'interessos deguda a la pujada dels tipus d'interès va ajudar a elevar la ràtio de rendibilitat dels recursos propis del sector bancari. Alhora, la ràtio de morositat va continuar la tendència a la baixa i es van preservar uns bons nivells de solvència i liquiditat, per sobre de la mitjana dels bancs europeus.

El 2022 va ser un any marcat per les operacions corporatives d'adquisicions de BancSabadell d'Andorra per part de MoraBanc i de Vall Banc per part de Creand Crèdit Andorrà. La concentració de la banca andorrana i l'augment de la dimensió mitjana de les entitats han de donar lloc a un sistema més eficient, més competitiu internacionalment i amb més capacitat de resposta als clients.

En l'àmbit del sector públic, la superació de la pandèmia va permetre que el Govern continués reduint la despesa pública iniciada el 2021. Paral·lelament, la recaptació tributària va pujar intensament, degut tant al creixement econòmic com al procés inflacionista. Com a resultat, l'Administració general va passar d'una situació de dèficit l'any 2021 a obtenir un superàvit pressupostari del 2,3% del PIB el 2022. En la mateixa línia, els comuns van ampliar el seu superàvit en quatre dècimes, fins al 0,9% del PIB.

Pel que fa a la pressió fiscal, s'estima que l'any 2022 va augmentar 2,2 punts, fins al 26,9% del PIB, el valor més alt de la sèrie històrica. Aquesta

evolució a l'alça la va impulsar en part l'escenari inflacionista, a més de l'entrada en vigor d'algunes figures tributàries noves.

Finalment, l'any passat va ser un bon any en termes d'inversió estrangera, però sense arribar als registres històrics del 2021, quan es va produir una revifada molt important després que l'any 2020 s'aturessin projectes per la pandèmia. En total, es van formalitzar nou-centes vint-i-cinc operacions d'inversió –el valor màxim de la sèrie disponible–, amb un volum d'inversió de prop de 389 milions d'euros. Aquesta xifra representa el 12,2% del PIB, la segona dada més alta des de l'entrada en vigor de la llei i molt superior a les xifres pre-pandèmia.

Fet el repàs de l'evolució econòmica de l'exercici del 2022, ara és el moment de centrar-nos en el context econòmic actual i les perspectives de futur.

El 2023 serà un any de creixement econòmic feble a escala global. A la zona euro no es descarta un possible retrocés del PIB en la segona meitat de l'any, una reculada condicionada per l'economia alemanya. I pel que fa als nostres veïns, les previsions apunten a un creixement dèbil de l'economia francesa –però descartant la recessió–, mentre que les perspectives per a l'economia espanyola són millors, amb un augment del PIB superior al 2% aquest any.

En aquest context, l'economia andorrana està moderant el creixement durant el 2023 com a resultat del deteriorament de la conjuntura global i de la normalització del creixement econòmic, un cop s'han recuperat els nivells d'activitat pre-pandèmia.

En l'acumulat fins al mes de juliol, el nombre de visitants ha registrat un increment interanual significatiu de prop del 15% i les importacions han augmentat un 8%. En ambdós casos, però, l'avenç ha estat menys intens que el creixement registrat en el mateix període de l'any passat. Dins de les importacions, destaca, a més, la caiguda de les entrades de materials de construcció (en valor) i dels carburants (en litres). Altres indicadors que suggereixen una desacceleració de l'activitat són els descensos interanuals de les matriculacions de turismes i de la demanda d'electricitat.

El progressiu alentiment del creixement econòmic es comença a notar també en una moderació del ritme de creació d'ocupació, si bé dintre d'uns registres que es poden considerar encara molt positius. Així, el nombre d'assalariats ha augmentat el 6,2% interanual fins al maig, un creixement que segueix liderat per l'hoteleria i, en menor mesura, pel comerç. Alhora, el nombre de persones en recerca de treball ha continuat caient fins al juliol.

Igualment, les dades del PIB del primer trimestre del 2023 mostren un bon comportament de l'economia andorrana, però amb un avenç més moderat que en trimestres anteriors.

De cara als propers mesos, una de les principals preocupacions és la pèrdua de dinamisme del consum, per l'impacte sobre la demanda de la inflació i de l'increment dels tipus d'interès, com també per l'afebliment del context exterior. Aquests factors continuaran condicionant la marxa de l'economia andorrana durant la segona meitat del 2023 i en limitaran la capacitat de creixement. Les dificultats per trobar mà d'obra tant de base com qualificada seran un altre element de restricció.

En sentit oposat, la palanca amb una contribució més gran al creixement continuarà sent el turisme. I en positiu, cal tenir present que l'evolució de les economies veïnes –i en particular d'Espanya– continuarà sent un important factor de suport per a Andorra.

Tot plegat, apunta que el creixement econòmic andorrà serà positiu l'any 2023, però inferior al creixement de l'exercici anterior.

Ara bé, el grau d'incertesa de les previsions econòmiques per al 2023 i el 2024 és particularment elevat i dependrà, principalment, de com evolucionin els preus. I també dependrà de fins a quin punt el Banc Central Europeu apujarà els tipus d'interès per ancorar les expectatives de preus al voltant del 2%, evitant al mateix temps que es produeixin turbulències financeres.

Després d'haver examinat la situació econòmica actual, voldria compartir algunes idees i reflexions sobre els reptes de futur del nostre país.

Cada nova presentació de l'Informe evidencia clarament el canvi de rumb del món actual. La incertesa no havia estat mai tan gran com en el moment actual. «Preveure és molt difícil, especialment sobre el futur», diu una frase plena d'ironia atribuïda al pare de la física quàntica, Niels Bohr. Amb tot, la realitat que ens trobarem demà serà, en part, fruit de les decisions que prenguem avui. I en aquest sentit, podem dir que el futur del país és a les nostres mans, tant des del punt de vista empresarial com social.

Per aquest motiu, vull enumerar els grans desafiaments que tenim al davant i que condicionaran l'Andorra del demà:

En primer lloc, superada la pandèmia, el sector turístic està sent un gran impulsor del creixement econòmic, i consolida el seu paper clau en el teixit socio-econòmic del país. Per abordar els reptes del model turístic, cal unitat de criteri entre l'àmbit públic i el privat. Alhora, cal compartir una visió estratègica de creixement en termes de volum i qualitat de l'oferta, i també de les experiències que han de fer atractiva la nostra destinació. És en aquesta direcció que s'emmarca la signatura del conveni de col·laboració entre la Cambra i tretze associacions i empreses del sector turístic. El Consell del Sector Privat de Turisme és fruit d'una iniciativa de debat sobre el futur del sector que ha impulsat la Cambra amb la participació de la Confederació Empresarial Andorrana i totes les associacions i empreses implicades activament en el projecte. Aquest òrgan té la voluntat d'esdevenir un instrument clau de cooperació i consens en l'estratègia i les polítiques públiques de turisme. Des de la unitat i el treball transversal, es pretén fer front amb una actuació conjunta al context global, marcat pels profunds canvis en els patrons de viatge dels consumidors, les oportunitats derivades de la digitalització, la mobilitat, la transformació demogràfica, el canvi climàtic i la mateixa sostenibilitat del model.

Des d'aquí vull agrair al Govern i, en particular al ministre de Turisme i Comerç, un primer pas en pro d'una col·laboració publicoprivada més compromesa, amb l'obertura d'Andorra Turisme a la participació del sector privat, incorporant la visió de líders empresarials i associatius integrats al Consell del Sector Privat de Turisme.

El segon desafiament se centra en el comerç, que malgrat que és un dels sectors que destaquen pel seu creixement durant l'any 2022 –com ja assenyallem des de fa anys–, afronta una important transformació, com a conseqüència d'un canvi dels hàbits del consumidor. El creixement del

comerç electrònic, la pèrdua del valor diferencial del producte, un pes menys important del comerç en la despesa global del turista i un poder adquisitiu més baix del client mitjà, són factors clau que cal tenir en compte en l'activitat del sector. Per atreure el nostre visitant hem de millorar l'experiència de compra i l'omnicanalitat. La botiga física i la web han de ser percebudes com una sola empresa.

Per donar resposta a tots aquests reptes del sector, cal posar fil a l'agulla al Pla estratègic de comerç, un pla que va es va aprovar el gener del 2022 i que posem de manifest la importància de desenvolupar-lo i implementar-lo amb celeritat. En el marc d'aquest pla, la Cambra ha començat a treballar en la creació de l'observatori del comerç, avaluant i recollint les principals dades d'activitat comercial i el seu pes específic en l'activitat econòmica general. La finalitat és permetre reflexionar sobre l'evolució i les perspectives del sector.

En tercer lloc, voldria subratllar la importància d'afavorir un marc d'immigració i laboral que permeti l'atracció i la gestió del millor talent, un sistema que aposti per l'estabilitat en el lloc de treball i adaptar-se a les circumstàncies específiques dels sectors d'activitat. L'elevada manca de personal actual requereix treballar en una estratègia d'immigració que respongui de manera més àgil i efectiva a les necessitats de l'empresa. En aquest sentit, el diàleg continu entre les parts implicades (patronals, sindicats, el Govern i la societat en el seu conjunt) és la via per consensuar les accions adequades.

No puc deixar de fer esment de la problemàtica de l'habitatge. Per abordar aquest problema, cal implementar polítiques que promoguin l'habitatge i l'accés al lloguer. Valorem positivament les accions que ja estan duent a

terme les administracions públiques, però s'ha d'establir una estreta col·laboració entre el Govern, els comuns, les empreses, la societat civil i els sectors directament implicats per trobar solucions a mitjà i llarg termini.

És important definir quin model de país volem i quanta gent pot viure a Andorra per saber les necessitats reals del sector.

El quart desafiament afecta l'Administració, que ha d'estar més preparada per als reptes d'un món cada cop més dinàmic i canviant. Les empreses necessiten una simplificació administrativa urgent, un escurçament real dels terminis de resposta de l'Administració i més facilitats per crear empreses. L'administració electrònica i la simplificació dels processos administratius són una eina ineludible que la Cambra ja demana des de fa anys. Hem d'aconseguir que l'Administració esdevingui una veritable aliada de l'empresa.

Tot i així, aprofito per felicitar el Govern per la seva voluntat d'adherir-se al Conveni de Kyoto per agilitzar i digitalitzar els tràmits duaners, reduint substancialment el format de paper.

En cinquè lloc, cal impulsar programes per modernitzar i fer més eficients les empreses del país, i també cal respondre als reptes de la propera dècada. Entenem que no hi ha una única solució, però hem de crear programes específics per a diferents sectors. La formació, l'agilització de tràmits, el suport a pimes i autònoms i els incentius fiscals són alguns mecanismes per estimular el creixement econòmic nacional.

Sisè desafiament: la Cambra recorda que és necessari mantenir un nivell de pressió fiscal competitiu amb el nostre entorn, malgrat la pressió sobre les

finances públiques lligades al cost dels programes de suport econòmic i d'estímul de l'activitat.

Per créixer en un entorn global, la pressió fiscal no pot anar més enllà del 25%, i, com he comentat anteriorment, el 2022 vam superar aquest llindar. La gestió adequada de la despesa pública implica trobar un equilibri entre la recaptació d'impostos necessària per finançar les funcions governamentals i no imposar una càrrega fiscal excessiva, una càrrega que pugui tenir conseqüències negatives sobre l'activitat econòmica i el benestar social.

En setè lloc és evident que ja no hi ha volta enrere en la digitalització. El digital és el present. La digitalització facilita i automatitza els negocis, agilitza els tràmits i obre una sèrie d'opcions inimaginables per a les empreses. Les empreses que no s'hagin digitalitzat en un parell d'anys estaran en inferioritat de condicions i quedaran fora del mercat. Andorra Digital, amb el suport d'Andorra Business i de la Cambra, va posar en marxa l'any passat el programa de digitalització d'empreses en tres passos: avaluació, assessorament personalitzat i subvencionat, i implementació de solucions digitals, amb un pla de finançament adaptat a cada pas. Aquest programa és una oportunitat per a totes les empreses, independentment de la seva mida. Animem el teixit empresarial a aprofitar l'avantatge que aquest programa els ofereix.

L'economia circular i la sostenibilitat són el vuitè desafiament que enumero, un repte global i també de país. Hem de fomentar l'economia circular creant nous models de negoci basats en la reutilització i la recuperació de materials com una eina fonamental per assolir la sostenibilitat. Ara bé, s'ha de fer seguint un calendari adaptat a les possibilitats de les empreses. S'hauran d'anar adoptant polítiques i pràctiques sostenibles en totes les

àrees de l'economia, de la societat civil i de la vida del ciutadà individual, per garantir un futur pròsper i equitatiu a les generacions actuals i futures.

Per aquest motiu, és fonamental la col·laboració inicial amb el sector empresarial, treballant conjuntament en el marc referencial i d'adaptació als nous paràmetres internacionals.

El novè desafiament té a veure amb l'energia, un recurs fonamental que impulsa les activitats econòmiques i l'activitat humana en general. Les regulacions i polítiques governamentals en aquest àmbit tenen un impacte directe en la rendibilitat i la viabilitat de les empreses del sector.

La Cambra ha creat una comissió d'energia per treballar conjuntament qualsevol mesura que s'hagi de prendre relacionada amb aquest sector i també per fomentar la inversió privada.

Paral·lelament, cal apostar de manera decidida per la transició energètica i impulsar més les energies renovables per reduir la dependència energètica de l'exterior.

Pel que fa a la negociació de l'Acord d'associació amb la UE que es va iniciar el 2015 (el desè desafiament), el Govern ja ha anunciat la celebració d'un referèndum per aprovar-lo o refusar-lo a final de l'any que ve. Tal com manifesta el Govern, la voluntat d'aquest Acord és culminar un procés d'homologació i d'obertura econòmica del país cap a l'exterior. L'objectiu és accedir al mercat únic i als programes europeus. L'Acord comportarà l'adopció de bona part del cabal comunitari que ha de permetre una diversificació i un desenvolupament equilibrats de l'economia del país. En el transcurs de les negociacions, la Cambra continua pensant que cal refermar

les especificitats del país principalment en matèria de seguretat i d'ordre públic, una condició que és de vital importància per al futur d'Andorra. Així mateix, demanem l'accés al Banc Central Europeu per donar liquiditat a la banca andorrana. També, l'accés a programes europeus que ajudin a fer més competitives les nostres empreses –com ara els fons Next Generation–, i que les empreses puguin beneficiar-se d'oportunitats de finançament i cooperació en diversos projectes amb altres països de la Unió Europea. La diversificació en la innovació ha de ser una oportunitat real de desenvolupament per a les empreses andorranes.

Finalment, cal incloure en el text de l'Acord que la Unió Europea contribuirà econòmicament en infraestructures de desenclavament i col·laborarà amb els estats veïns amb aquest objectiu.

La delegació de la Cambra que es va desplaçar a Brussel·les el mes de juliol passat va transmetre aquest missatge a les institucions europees i a les delegacions permanents d'Espanya i de França.

Aquests propers mesos la negociació s'accelerarà, tot i que creiem que no cal precipitar-se. Aprofito per agrair al Govern que hagi convidat la resta de forces polítiques a incorporar-se a la taula de negociació, però a la vegada cal recordar que la Cambra ja va demanar al Govern i al vicepresident de la Comissió Europea, Maroš Šefčovič, que el sector empresarial contribueixi activament en les converses, que ens proporcionin més informació útil i transparent per aprofundir en l'anàlisi del cabal comunitari, però sobretot en l'estratègia de fons de la negociació.

Com a conclusió, voldria dir que per impulsar la transformació d'Andorra i encarar els reptes i les necessitats presents i de futur, cal definir una

estratègia de país per d'aquí a 20-30 anys, amb una concreció per d'aquí a cinc anys correlativa a la potencial signatura de l'Acord d'associació. S'han de formular fites, polítiques i accions per guiar el desenvolupament i el progrés en diferents àrees i amb els consensos transversals més amplis possibles, involucrant-hi la societat civil, el sector privat i altres institucions. La col·laboració i la participació de diversos actors és fonamental perquè qualsevol pla a llarg termini tingui èxit.

Per finalitzar, vull reiterar que davant un escenari cada cop més exigent i competitiu, és més important que mai que treballem junts, propiciant una estreta col·laboració públicoprivada per abordar els reptes de país. Les reunions que la Cambra ha començat a establir amb diferents ministeris, amb Sindicatura i els grups parlamentaris van en aquesta direcció.

Molt Il·lustre Senyor Xavier Espot, en l'Informe econòmic que cada any presenta la Cambra es fan molt paleses les fortaleses i debilitats de la nostra economia. La Cambra i les empreses estem preparades per afrontar els nous reptes de país i fer part del debat i el treball conjunt.

Us dono les gràcies per la vostra presència en aquest acte i us reitero que podeu comptar amb la Cambra per impulsar els plans i programes que millorin la competitivitat de les nostres empreses, i també vull expressar-vos que estem compromesos amb el país com ho està el Govern d'Andorra.

Moltes gràcies a tothom.

Josep M. Mas Torres

President